

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio V. Vbi multa pertinentia ad habitus naturam elucidantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

tentia quæ nihil reale est, sed vt potentia cui annexus est ille defectus; sunt in hac specie omnes potentia vitales, multæ virtutes herbarum, & lapidum occultæ, vt virtus residens in magnete, in succino, quod vulgo ambar dicitur, & alia potentia quæ reperiuntur in piscibus, vt in remora, & torpedine, &c.

Secunda conclusio: Habitus nihil aliud est, quam qualitas quædam permanens, & de se stabilis in subiecto per se primo ordinata ad operationem non tribuens primam facultatem operandi, sed adiuvans, & facilitans illam; dicitur autem hæc qualitas permanens, & stabilis, vt distinguatur ab ipsis actibus, qui dicuntur esse quasi in continuo fieri, quia ab actuali influxu potentiarum pendunt, & ideo non solum qualitates sunt: sed etiam actuales operationes potentiarum vitalium; habitus vero non habet hanc dependentiam, sed permanet cessante actu influxu animæ in qua est, non vt actus secundus: sed vt actus primus, nam ad hoc causatur in anima vt eam promptam reddat ad actus secundos eliciendos; unde eadem experientia quæ probat esse huiusmodi habitus, probat etiam esse hoc modo qualitates permanentes, quia ex actibus relinquuntur in homine hæc facilitas, etiam postquam cessat ab operatione, nam cum postea ad operandum reddit maiori promptitudine, & facilitate operatur, permanet; ergo in ea qualitas dans huiusmodi promptitudinem, atque facilitatem, ac proinde in hoc sensu intelligendum est cum dicitur habitus difficile mobilis, si per illam particulam id quod est essentialiter, & generale habitui, & non aliquis status accidentaliter, vel specialis aliqua proprietas alicuius habitus seu virtutis significanda sit. Ponitur illa particula in definitione habitus per se primo ordinata ad operationem, quia agimus de proprijs habitibus re ipsa, & essentialiter distinctis à cæteris speciebus qualitatibus, huiusmodi autem nulli sunt nisi illi qui propter operationem sunt, nam si aliquæ facultates vocantur habitus, vt bene notat P. Suarez, eo quod bene, vel male ac stabiliter disponant subiectum in ordine ad esse, illæ secundum propriam essentiam magis pertinent ad passibiles qualitates. Denique dicta experientia per quam hos habitus probamus simul declarat primarium finem horum habituum dare promptitudinem in operando, hæc ergo ratione dicimus per se primo ordinari ad operationem.

2. Vt autem melius intelligatur natura habitus ponimus illam particulam, non tribuens primam facultatem operandi, per quam non intelligimus solum principium principale, seu radicale operationis, quod est anima: sed proximam facultatem, quæ absolute confert primam potestatem operandi, hanc enim supponit habitus, & illam iuvat ad operandum. Hæc definitio proprie convenit habitibus acquisitis, sed ex illa potest fieri alia, comprehendens omnes habitus tam supernaturales, quam naturales, quæ sic debet formari. Est qualitas superaddita potentia vitali ad permanentem, & connaturali modo operandum primo, & per se ordinata, in qua definitione ponitur illa particula addita potentia vitali, vt distinguatur ab ipsis potentijs, quæ cum non supponant alias potentias, non superadduntur illis, reliquæ particule iam explicatæ manent, & facile accommodari possunt omnibus habitibus.

QVÆSTIO V.

Vbi multa pertinentia ad habitus naturam elucidantur.

SECTIO I.

Variæ conclusiones ponuntur.

PRIMA conclusio; habitus est aliquid distinctum realiter à potentia: hæc est communis, probatur primo, quia vltima facultatem consequimur tam in bono, quam in malo, qua facilitate ante exercitium actus carebamus in potentia; ergo illa facilitas est aliquid distinctum realiter ab ea, cum possit accedere potentia, & recedere ab illa eodem modo perseverante potentia, nec sit aliquid à mente confectum: sed ante omnem fictionem vere, & à parte rei existens.

Hanc rationem inefficacem reputat P. Salas, quia idem obiectum cum potentia, & eadem eius dispositio, & eadem cognitio prævia minus delectare vel contristare solet progressu quam initio temporis, quia natura appetitus est, vt circa nova obiecta melius operetur cæteris patibus, quam circa antiqua: & simile quid est cernere in gravi tendente ad centrum, quod cum eadem habeat gravitatem, nec illi addatur aliquid formæ, nihilominus velocius movetur, quo propinquius est centro.

Verum hæc sunt frivola, nam antiqua multo citius plus delectant, quam nova, quod in rebus divinis est cernere, quæ vt ait Divus Greg. dum non habentur, fastidiuntur, dum vero experimentum sui faciunt, sunt in desiderio, & quidem dicere ibi non variari cognitionem, si varietur effectus, est divinare, cum videmus, ea quæ nobis vltimo fastidium sui pariunt, remisse proponi à cognitione. Item non est eadem dispositio, cum secundo, circa aliquod obiectum versamur, ac cum primo; nam ipsa temporis varietas maxime confert ad humanos actus. Tandem quod de motu gravis assertum non est ad intentum, nam pro diversa dispositione diversimode movetur pro distantia scilicet, vel propinquitate centri; unde cætera non sunt paria, vt est manifestum.

Et vt demus doctrinam talem esse veram, nihilominus robur non parvum habet ratio nostra. Nam obiecta recentia plus movent; ergo vt hæc ipsa iterata fastidium sui non patiantur, aliquid necessario addendum est à potentia, & actu distinctum vt videtur clarum, quia id quoddammodo est naturam superare. Est autem clara experientia assuehere nos rebus, quæ iteratæ semper placent, imo plus placent, quod apparet in operationibus virtutum; vltimo enim dulcescunt taliter, vt multoties sine labore exerceantur.

Dices cum alijs id provenire ex remotione impedimentorum. Sed contra, quia in vitæ est viscosus humor impediens, & in alijs; in animo autem rationali nihil simile fingi potest, cum enim sit spiritualis, non habet ex se feces actus proprios impediens. Quod si vltimo vitio sum à se abiecit, de illo ipso vitioso rogabo, quid sit, non enim id habet à natura quæ est purissima.

& ita tantum vsu est comparatum, & similiter contingit cum per vitia promptitudo ad bonum obliteratur.

4 Secundo probatur, nam dantur homines sapientissimi, & qui naturas rerum apprimè callent, & de virtutibus, & vitijs eruditissime disputant, qui nihilominus ob pravam peccandi consuetudinem ita sunt vitijs obstricti, vt emergere vix possint, & si aliquando respiciant, statim in peccata relabuntur, in his planè à potentia, & speciebus aliquid est distinctum quod in voluptates inclinât vetitas.

Nec potest dici id provenire ex dispositione corporis, & calore fervente, vidimus enim senes aliquos, in quibus pene emotuus naturalis calor fuerat in vitia proclivus, quia versa in naturam fuerat consuetudo, & si nobis non sit fides, sit sacra scriptura, quæ duos illos iudices Sufannæ dierum malorum inveteratos narrat in eius concupiscentiam exarsisse, cuius ardoris causam præbuit Daniel, dicens sic faciebatis filiabus, &c.

5 Tertio probari potest ex habitibus infusis, quos omnes Theologi admittunt cum Tridentino *sessione 6. cap. 7.* sicut enim illi non sunt potentia ipsæ vitales, neque species rerum, sic acquisiti esse possunt, quos experientia compertum est comparari.

6 Secunda conclusio: Habitus proprie sumptus debet dicere ordinem transcendentem ad operationem. Probatur primo, nam habitus proprie sumptus dicit rationem aliquam ab omnibus alijs speciebus qualitatibus distinctam: sed hæc non est alia præter ordinem ad operationem vt quid se tenens ex parte potentia: ergo illa ratio illi maxime est essentialis; probatur minor, maior enim est sine controversia, nam in habitu invenimus esse difficile mobilem à subiecto, quæ ratio convenit potentia, passibili qualitati, &c. & ita per hanc non distinguitur: invenimus præterea esse aliquid additum potentia, quod si ita est ad operationem ordinatur necessario, nam potentia, vt potentia nihil addi potest nisi in ordine ad operationem, cum potentia vt potentia ad operationem ordinatur.

Dices, potentiam etiam ordinari ad operationem; sed hoc est fatuolum, quia nos non dicimus per præcise ordinem ad operationem constitui: sed per hoc, quod sit quid potentia additum ordinatum ad operandum, quæ duæ rationes habitum constituunt.

7 Secundo habitus distinguitur à passibili qualitate: rogo per quid distinguatur, si per ordinem primarium ad operationem non distinguuntur? certe hæc dicitur qualitas difficile mobilis à subiecto, quæ illud recte se habet in ordine ad se, sed hoc totum habet illa qualitas non operativa; ergo dicendum est solum per ordinem transcendentem ad operationem superadditum potentia distinguui habitum à quacumque alia.

Ex quibus omnibus colligitur falso asserere Thomistas sanitatem, pulchritudinem, & similes qualitates esse habitus; nam pulchritudo ex Aristotele est dispositio recta membrorum, cum quadam suavitate coloris; sanitas autem est debita humorum temperatio, quis autem non videat in his definitionibus includi plures qualitates primas, & secundas, quarum aggregatio nequit efficiere vnum aliquid per se in prædicamento collocabile, eo modo quo collocatur habitus. Sanitatem efficiunt temperatae qualitates; pul-

chritudinem efficiunt figura, & color. Ecce plura ex quibus vnum tantum ens per accidens resultat.

Quod si dicas illa concurrere vt materialia substracta ex quibus vna qualitas absolute resultat.

Contra est, nam ex præcisa humorum contemplatione, etiam si nihil addatur intelligimus formalissimam sanitatem; pone enim à Deo separati qualiteram illam, vt potest, certe nihilominus proportio remanebit humorum, in qua formaliter consistit sanitas. Item humores non vniuntur inter se, vt est clarum; ergo nequit vna qualitas absolute talis esse in illis. Pater consequentia, quia vnum continuum, & vnum numero idem sunt secundum Aristotelem.

Dices Aristotelem, & Divum Thomam docere sanitatem, & pulchritudinem esse habitus.

Respondeo esse habitus in lata quadam significatione, quatenus per illa bene se habent permanenter subiecta in ordine ad se; hic autem tantum loquimur de habitu in speciali, & propria significatione, eo modo, quo sufficiens est ad constituendam specialem rationem in prædicamento collocabilem.

Dices pulchritudinem esse qualitatem sensibilem, quæ percipitur à visu; ergo non est ens per accidens; nego antecedens, quia non est qualitas, sed aggregatio qualitatibus. Deinde nego consequentiam, nam numerus etiam est ens per accidens, & à sensu percipitur, sicut cumulus, qui in omnium sententia ens per accidens est, & est visibilis: pulchritudo ergo est aggregatum ex proprijs sensibilibus, ob quam rationem percipi visu potest.

SECTIO II.

Alia conclusiones circa habitus naturam proponuntur.

Tertia conclusio: habitus est causa efficiens aequum: hæc est contra Aureolum, Durandum, Paludanum, Hurtado, & alios asserentes habitum nullo pacto esse effectivum sed dispositive tantum concurrere, quasi pondus quoddam imprimendo ipsi potentia: defendunt hanc conclusionem Suarez, Valentia, Salas, Vasquez, Fonseca, Conimbricenses, Florentia apud Muriam. Probatur primo, quia ex nullo capite implicat activitas habitui; ergo illi non est neganda. Probatur antecedens; nam ratione vitalitatis repugnantia esse nequit ex parte actus, sic enim nec species impressa concurreret, nec quia est actu imperfectior ob eandem rationem, nec quia habitus est; nam habitui vt talis est, non repugnat activitas; habitus enim supernaturales efficienter concurrunt, & species quæ ad habitum à P. Hurtado redduntur.

Dices habitus supernaturales, & species concurrere, quia ipsi in effectu aliqua formalitas responder, quæ nequit habitui acquisito respondere.

Sed contra primo, nam cum causa adequata non adequate concurrente potest alia concurrere, ex quibus vnum principium adequatum coalescit; ergo cum potentia illo pacto concurrente poterit habitus concurrere, ex quibus vnum adequatum principium coalescat; probatur antee-

Nnn 3 dens

dens in duobus portantibus lapidem, quem quilibet seorsum portare possit, si maiorem conatum adhiberet.

20 Contra secundo, quia non minus implicat concurrere duas causas eo modo, quo obijciatur, quam cum dispositionibus adæquatis poni aliam minime necessariam, hoc non implicat in opinione adversariorum; ergo nec illud: maior est clara, nam activitas determinatur per dispositiones: sicut ergo implicat posita virtute adæquata aliam superaddi, sic & superaddi dispositiones dispositionibus adæquatis, quam etiam essentialiter supponit potentia; minorem autem probō, nam habitus dicitur concurrere tantum dispositive, quæ dispositio non est necessaria ut fatentur adversarij; ergo iam cum dispositionibus necessarijs concurrat alia, ex quo sequitur etiam cum causa posse aliam ad melius esse concurrere.

21 Probatur secundo principaliter, quia si habitus efficienter non concurrat, non videtur, quomodo facilius possit potentiam reddere, primo enim non tollit impedimentum, quia in potentijs non semper illud est, nec enim scientia necessario præsupponit errorem, aut virtus vitium. Deinde non disponit ad receptionem actus, quia nos experimur difficultatem non contingere in actus receptione: sed in ipso eliciendo, & ut deus facilitare ad receptionem, certe negari non potest etiam potentiam circa effectum difficultatem pati, sic enim dicit conatum in quo est difficultas, quis enim non difficile conetur contra impetum fluminis, & contra sensibilia quæ rapiunt appetitum? Quod autem dicitur habitum esse quasi pondus quoddam in obiectum quo formaliter potentia, quasi in ipsum propendet, est insufficiens, & impugnatur à simili, gravitas enim qua grave in centrum inclinatur activa est motus, & cum illud est extra propriam locum, conatus, quem habet grave per aliquid est activitatem continens, lapis enim supra trabem, impetum illi imprimit, quo paulatim ipsam disrumpit, & in centrum venit. Tum quia impossibile est, qualitatem aliquam dari solum ratione actionis, & minime esse activam, & involuitur repugnantia in ipsis terminis. Tandem, quia videtur absurdum asserere scientias, & virtutes non esse activas, definiuntur enim per actus, & ab illis specificantur, quod non stare, quia tota illarum perfectio circa potentias immediate versatur.

Tandem per efficaciam habitus melius explicatur quo modo potentia facilius reddi possit, pondus enim aliquod facile plures portat, unus egre, quia non habet à quo iuveat: calidum plurimum partium citius spatium calefacit: ergo potentia facilius cum habitus concursu actum elicit; alio autem modo vix intelligi potest quo pacto habitus ad facilitatem conferat, quis enim non rideat id quod dicit P. Hurtado §. 52. habitum esse quoddam quasi preces ab actu relictas; missela profecto opinatio, quæ ut possit capi, & admitti ad preces confugit.

Quarta conclusio: intensio actus non respondet potentia taliter ut sine illo ipsa non possit ita intense operari, aut perfectior esse actus à potentia, & habitu procedens, quam fuit actus, à quo habitus ipse genitus est; sic Suarez, Hurtado, & alij; probatur quoad primam partem, nam ex eo sequitur habitum concurrere ad substantiam actus, quod authores contrarij negant; patet sequela, quia intensio fit per additionem

gradus in quo proprie ratio talis qualitatis invenitur: ergo si habitus gradum illum producat, iam actus substantiam producat, & non solum modum illius actus. Item id quod per intensiōnem additur est proprie vitale; ergo nequit soli habitui respondere: sed potentia, quæ formaliter est vitalis.

Quod vero potentia sine habitu possit eundem gradum producere quoad intensiōnem patet, quia habitus acquisiti non sunt simpliciter necessarij; ergo quidquid potentia cum illis efficit, potest efficere sine illis; patet consequentia, quia in hoc distinguuntur habitus acquisiti, à per se infusis. Nec dicas sine infusis actum neque intensum, neque remissum fieri posse, sine acquisitis autem posse effici, actus remissos, & non intensos. Ex hoc enim iam habemus habitus acquisitos saltem esse necessarios absolute ad actus intensos, quod est esse ad substantiam necessarios, ut probavimus, & authores oppositi non concedunt. Deinde sumo actum sine perfectione illa intensiōnis, ut dicitur factibilis à sola potentia, ille potest facile, & difficile fieri, & consequenter sine habitu, & cum illo; ergo facilitas non stat in modo intensiōnis; probō antecedens, quia facilitas non dicit perfectionem actus ut constat, quia multoties ea quæ facile sunt sunt valde imperfecta, quæ difficile autem perfectiora, quod frequenter videmus in poetis, qui enim faciles sunt in eudendis versibus non efficiunt poemata plausu excipienda, qui autem plus laboris, & difficultatis expendantur opera edunt famæ æternæ, ut de Virgilio accipimus, & in alijs docet experientia.

Tandem potentia habitus capaces sine ordine ad habitus specificantur ab omnibus actibus immediate; ergo intra earum obiectum sunt perfecti actus, & imperfecti, quos naturaliter efficere poterunt, quod ex eo constat, nam ad actum perfectum solum requiritur potentia, & species; ergo habitus absolute necessarius non est, quia potentia de se est productiva omnium actuum quoad vitalitatem, per speciem autem determinatur potentia ad talem speciem actus, ratione cuius omnes formalitates relucens in actu possunt respondere potentia informata specie: ergo possunt effici sine concursu habitus à potentia.

Ultimum autem quod in conclusione diximus non posse scilicet habitum producere actum perfectiorem eo à quo genitus est probatur, quia habitus est quasi pondus, & impulsus relictus ab actu: sed actus nequit impellere ad alium actum se perfectiorem; ergo nec habitus illum producere; maior est clara, & minor probatur, quia si actus actum produceret, non posset alium se perfectiorem producere, nihil enim operatur ultra suam virtutem, nec potest actus ille perfectum formaliter quoad illam maiorem perfectionem in imperfecto contineri, (nihil enim, aut operatur aut continet ultra suam virtutem) & multo minus eminenter, cum eminentia sit respectu causæ altioris ordinis: si ergo actus actum producere nequit illo modo; ergo, nec virtus ab ipso relictæ, scilicet habitus ad perfectiorem se potentia inclinare.

Dices ex se non posse, bene tamen ut coniungitur potentia quæ est quolibet actu perfectior: sed hæc responsio non erat necessaria cum in eo quaestio verteretur, an scilicet potentia cum habitu ratione illius possit actum perfectiorem elicere.

Deinde

Deinde potentia ex se potest omnem perfectionem actus producere sine habitu, & consequenter cum illo, quia ex eius consortio non redditur potentior aut impotentior, cum ratio potentia sit indivisibilis, ratione cuius neque crescit neque diminuitur, sed perfectionem illam non habet ab habitu, nec ratione illius ad maiorem perfectionem inclinatur, & hoc est quod contendimus, & probamus.

Uterius ex eo quod tradidimus in controversijs, & disputationibus de ortu, & interitu, intensionem fieri per gradus dissimiles: ergo actus habitum producens toridem gradus in illo efficit dissimiles; ergo illi non poterunt inclinare ad actum graduum ulteriorum, quia illi sunt dissimiles actibus à quibus habitus est productus.

Nec potest dici actum cum sit perfectior, producere posse plures gradus intentionis in habitu, quia isti gradus imperfectiores sunt. Ex hoc enim sequeretur vno actu produci omnes gradus intentionis naturaliter possibiles, quia omnes illi gradus sunt inferioris ordinis, quod statim videtur quam sit falsum, vno enim virtutis actu esse iam virtuosissimi: fter ergo actum toridem ad summum gradus in habitu producere, quod praeterea declarat habitus, & actus naturalis proportio, qui circa idem obiectum versantur, & eodem fere modo speciem ab illo accipiunt.

SVBSECTIO III.

In qua reliquae conclusiones ponuntur.

²³ Vinta conclusio: habitus concurrir ad substantiam seu entitatem actus, & non tantum ad modum facilitatis.

Probat, nam modus facilitatis, vel est aliquid actui essentiale, vel quid accidentale, & superadditum, intrinsecum, aut extrinsecum, quidquid dicatur est falsum: ergo & id ex quo sequitur: probatur minor, nam si est aliquid essentiale; ergo hic actus non potuit à sola potentia procedere, quia illi non respondent omnes formalitates, deest enim illa specialis habitui respondens, & praeterea si est essentialis, nec ab illo distincta; ergo producens illum modum entitatem actus producit, vt producens animal producit etiam tale animal, quia sunt indistincta: erit ergo aliquid accidentale, & quidem si extrinsecum tantum sit, non poterit esse terminus actionis ab habitu progredientis, vt est extra dubium, quia ad denominationem extrinsecam solum, actio physica non terminatur.

²⁴ Intrinsecum autem nequit esse primo, quia esset posterius natura ipso actu, vt posterius est accidens subiecto, & sic formalis effectio actus non esset facilis: secundo, quia quocumque reali modo praefixo intelligitur actus facile elicitus ex eo solum quod iuvamine habitus, qui facilitas est fiat, nam si cum habitu sit: ergo cum facilitate sit, ac proinde facile sit actus; haec enim omnia synonyma sunt: tertio esse actum difficile effectum non est modus illius realis: cum difficultas ab habitu non proveniat: ergo nec facilitas: quarto habitus specificatur per actus; ergo ad illos essentialiter ordinantur, & non tantum ad modum facilitatis: quinto nam modus ille necessario est vi-

talis, vt enim ait P. Vasquez, modus ille in eo stat, quod fiat actus cum delectabilitate, ob maiorem convenientiam cum potentia, delectabilitas vitale est vt constat: ergo nequit habitui correspondere, qui vitalis non est: sexto ipse P. concedit habitus in intellectu in quo nequit dici reperiri delectabilitatem, quia affectio propria est tantum appetitus: septimo ipse fatetur modum dictum non explicari sufficienter, in nostro autem clare percipitur, quid sit actum facile fieri, scilicet terminare actionem à potentia sine difficultate, operante ex eo quod iuvetur ab habitu.

Sexta conclusio: esse actum facilem non est denominatio extrinseca in illo; hoc probo, nam actus dicit actionem, & terminum, in neutro autem facilitas est denominatio extrinseca, & primo constat in actione, nam esse actionem facilem est oriri à duobus principijs, quorum vnum aliud adiuvet, hoc autem est essentialissimum actioni, & respectui transcendentali, taliter enim haec actio à duobus principijs oritur, vt haec eadem nequeat ab vno tantum provenire; est ergo ratio facilitatis in illa quid essentialis, nec oportet in hoc immorari. Si autem de termino loquamur in illo esse facilem non est denominatio extrinseca, nam facilis dicitur à modo effectiois, sed effectio est aliquid intrinsecum termino, dependentia enim maxime intrinseca rebus est: ergo, & facilitas.

Dices non dixisse supra actum posse fieri à sola potentia secundum omnem intensionem, modo autem dicere hanc actionem non posse à sola potentia dependere.

Nulla est contradictio in hoc, nam intensio ²⁶ cadit supra terminum, quia est qualitas, & non supra actionem: dico ergo hunc eundem terminum posse secundum omnem intensionem à sola potentia produci, hunc autem actum propt in cludit actionem minime, quia actio dependet essentialiter à principio à quo oritur, cumque principium sit habitus, & potentia simul actio ab illo prodiens nequit solum ab illis seorsum provenire, ita vt à sola potentia proveniat, & sic ad istum actum necessarius est prorsus habitus, non autem ad hunc terminum, quia ad eundem diversae terminari possunt actiones, cum à seipso per ordinem ad obiectum, & non ab actione specificetur, aut individuetur, vt diximus alibi eundem effectum posse divisive à pluribus causis produci, nec enim ab hac actione necessario dependet, vt patet in conservatione, calor enim ab igne productus, ab alio vel à sole conservatur.

Explicandum autem superest, quid in effectu ²⁷ habitui respondeat, quod non erit difficile: Nam primo in actu invenimus actionem, ita ab illo dependere, vt nequeat ab alio dependere, & ita specialis ille respectus illi correspondet secundo in ipso termino, quamvis nihil sit, quod non possit respondere potentiae: tamen hic, & nunc aliquid est quod non possit illi respondere, tanta scilicet perfectio, quae non staret cum conatu, quem mox habet potentia, cum enim habitu operamur minus conamur, quam cum sine illo, habitui enim fere nihil advertentes, nec multas rationes inquirentes movemur. Vnde in subitis ex habitu dicimur operari secundum Aristotelem, & experientiam, pone enim hominem castitati assuetum, qui tentatione aliqua repentina pulsatur,

tur, absque eo quod multa indigeat motivorum inquisitione resistit; Pone alium non ita assuetum coelibatui, pulsetur repente, & cadet, aut turbabitur, & multa indigeat motivorum inquisitione ne cadat, quod non aliunde provenit, nisi quia cum habitu parum conatus requiritur, cum quo parvo conatu non stare actus perfectio, quæ modo cernitur, & ita illi responderet vel utrique ut adæquato principio, quorum neutrum sufficeret. Quam doctrinam videtur mihi colligere ex Suariorum, & Fonseca, Suarez sic habet; unde quando potentia operatur cum habitu, licet ipsa alioqui habeat sufficientem virtutem totalem ad efficiendum talem actum, tamen tunc non virtutem illa adæquate ut sic dicam, quia non sola ipsa totaliter insit in actu, sed coadiuvante habitu, Fonseca autem sic ait ex quo sequitur habitum ea ratione iuvare potentiam, quia supplet eius conatum, cum illa ex habitu operatur, quod idem experientia constat, manifeste enim experimur nos, cum habitum comparavimus, minus conari ad actus producendos, quam ante habitum acquisitum. Quare cum omnis conatus sit effectivus, perspicuum est omnem habitum de quo est questio esse effectivum, hæc ille: ex quibus sumi efficax ratio pro superioribus conclusionibus potest, nam conatus potentia cum habitu est minor, quam ante illum, & actus quoad substantiam est idem, ergo id quod eius conatum supplet debet esse effectivum; patet consequentia, quia nihil supplere concursum alterius, nisi concurrere potest.

Dices habitum sine efficientia conferri ad facilitatem posse; ergo ea non est ipsi tribuenda; probatur antecedens, nam volens dare eleemosinam ob motivum misericordiae, si accedat aliud motivum iustitiae facilius, & hilarius confert, & tamen motiva non influunt: ergo iam absque efficientia facile reddi potest potentia.

Respondeo voluntatem moveri ab obiecto finaliter, & non efficienter, & ita non esse mirum si multiplicatis motivis facilius operetur; habitus autem dari ad supplendum conatum, & sic debet efficienter concurrere.

Dices cum una causa adæquata nequit alia concurrere: ergo cum potentia, quæ est causa adæquata actuum non potest concurrere habitus.

Respondeo primo cum una causa adæquata, & adæquate concurrente non posse aliam concurrere. Deinde dico cum causa adæquata posse concurrere aliam ad melius esse, non autem ex necessitate.

Ultimo dices, habitus producit ab actu: ergo non est productivus actus. In causis enim non stat reciprocæ productio. Respondeo negando consequentiam, & est exemplum in specie impressa, quæ ab actu intellectus producit, & alium similem producere potest, actus enim quo naturam universalem cognoscimus secundum communem opinionem speciem sui relinquit ad actus similes; & ut demus, non esse quid simile dico quemadmodum speciale est aliquibus potentibus vsu sibi facilitatem conciscere; ita specialem esse modum illum habere productionis, & sic ex alijs non bene arguitur.

QUESTIO VI.

De habitus intensione, & extensione, &c.

PRIMA conclusio: habitus potentia cognoscitiva sunt capaces intensiois: hæc conclusio est contra Patrem Salas, cum tueretur Divus Thomas 1. 2. q. 52. art. 2. in corpore; & ex nostris Suarez, sect. 10. in principio, Valquez disp. 80. cap. 1. probatur primo, nam fides est habitus potentia cognoscitiva; & tamen augeri potest secundum illud Lucæ 17. adauge nobis fidem, & illud Ecclesiæ da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum, quas auctoritates, & alias adducit ipse Salas ad probandum habitus esse intensibiles.

Secundo actus potentiarum cognoscitivarum sunt capaces intensiois; ergo & habitus ad ipsos inclinantes: probatur antecedens in actibus visionis, nam si continue ad obiectum aliquod visibile accedamus melius, & melius illud videmus. Nec potest dici ibi innumeras poni visiones, nos enim experimus visionem nostram perfici, & non deperdi tot actus, qui eo ipso quod tot sint non possunt non notabiliter cognosci. Item actus illi versantur circa idem obiectum sub eadem ratione motiva, & illud absolute dicitur melius, & melius videri; si hoc non est intensio non assequor quid illa esse possit.

Tertio visionem beatificam habent Sanctiores, intensiores alij alijs, & in quolibet potest divinitus magis ac magis intendi. Nec dici potest aliam esse perfectiorem alia, non tamen intensiorem, quia obiectum omnes sub eadem ratione formali vident, & si intellectus sint eiusdem essentie, non est unde sumi distinctio possit.

Quarto sequeretur actus, & habitus voluntatis non esse capaces intensiois; patet sequela, quia voluntas intellectum sequitur, & circa ea tantum versatur, quæ ipse proponit, & secundum diversitatem cognitionum affectus variantur. Tunc sic cognitio repræsentat melius, & melius per actus essentialiter distinctos, in quibus novo modo apparet obiectum; ergo voluntas melius, & melius in obiectum tendens eam subit varietatem.

Dices eadem cognitione existente posse voluntatem melius, & melius amare, quia est libera nec determinatur à cognitione.

Sed contra, quia illud melius, & melius est per distinctos actus, & non per unius intensioem; ergo falsa est solutio; probatur antecedens, quia actus remissus non conformatur obiecto secundum omnem modum quo repræsentatur, intensus autem illi magis conformatur; sed hoc est sufficiens ad variandos actus; ergo variantur; probatur minor, nam actus intellectus per hoc solum variantur, licet enim obiectum, & ratio movendi sint eadem, nihilominus distincti dicuntur, quia unus perfectius, alius non ita.

Obijcies primo, nequit aliquid melius cognosci nisi ratio aliqua de novo appareat in obiecto; ergo iam non est intensio, sed extensio ut videtur constare; probatur antecedens exemplo visionis, cum enim ad obiectum visibile accedimus distinctius res apparent, & parvum distantius videmus, quæ antea non apparebat.

Respondeo distinguendo antecedens, nisi ratio aliqua